

LUX ET VERITAS

LMA veiklos perspektyvos

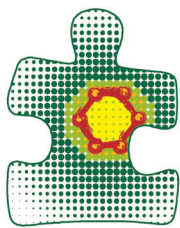
Pasibaigus vasarai, Lietuvos mokslų akademijos (LMA) laukia turiningas ir gan įtemptas laikotarpis. Apie artimiausius veiklos planus kalbamės su LMA prezidentu **Valdemaru Razumu**.

V. R. Norėčiau išskirti keletą svarbių renginių, kurie vyks Lietuvos mokslų akademijoje iki šių metų pabaigos. Vienas artimiausių – spalio 10 d. LMA narių visuotinio susirinkimo darbotvarkėje yra keletas svarbių akcentų. Visų pirma mes pasirašysime bendradarbiavimo sutartį su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Jų tinklalapyje galite rasti atskirą rubriką, skirtą moksliniams tyrimams. Ministerijos iniciatyva atliekama daug studijų iš įvairių sričių, pavyzdžiui, socialinių mokslų. Ministerija siūlo mums pasirašyti bendradarbiavimo sutartį, kad LMA galėtų būti eksperte rengiant tokias studijas. Taip pat jie siūlo bendradarbiauti svarstant ES struktūrinės paramos 2014–2020 m. prioritetus. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija norėtų remtis mūsų ekspertų nuomone planuodama lėšas moksliniams tyrimams bei eksperimentinei plėtrai (MTEP).

Tą dieną taip pat tradiciškai bus įteikti LMA jaunųjų mokslininkų stipendijų pažymėjimai. Ši tradicija prasidėjo nuo 2010 metų. Kiekvienais metais skiriama po penkiolika tokių stipendijų.

Trečiasis renginio akcentas – LMA užsienio nario prof. Endriu Bušo (Andrew Bush, medicina JK) inauguracija ir jo paskaita. Tai vienas žymiausių medikų pasaulyje, pediatras. Jis dalyvaus ir tuo metu Lietuvoje vykstančioje tarptautinėje konferencijoje.

Spalio 18 d. Lietuvos mokslų akademijoje lankysis Ignalinos rajono savivaldybės delegacija. LMA yra pasirašiusi sutartis su septyniomis Lietuvos savivaldybėmis. Ignalinos rajono savivaldybė norėtų su mūsų ekspertais aptarti keletą šiam regionui svarbių temų: regioninės plėtros, žmoniškųjų išteklių, įdarbinimo perspektyvas ir t. t. Renginyje dalyvaus atstovai iš Vidaus reikalų ministerijos Regioninės politikos departamento, naujieji mūsų partneriai iš Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, vyks diskusijos, aktualios Ignalinos rajono savivaldybei. Be to, mes visada kviečiame savivaldybių atstovus atsivežti gimnazistų, kurie domisi mokslininko karjera, grupes. Organizuojame jiems ekskursijas į biotechnologijų įmones, Vilniaus universitetą, VU Lazerinių tyrimų centrą ir LMA Vrublevskių biblioteką.

INVESTUOKIME Į TYRĖJUS

Kaip skatinti tyrėjų rengimą ir karjerą, naudojantis naujausiomis finansavimo galimybėmis
KONFERENCIJA 2013 VILNIUS

Svarbiausias renginys, kuris laukia mūsų artimiausiais mėnesiais – lapkričio 14–15 d. organizuojama tarptautinė konferencija „Investuokime į tyrėjus“, susijusi su Lietuvos pirmininkavimo ES Tarybai pusmečiu. Joje bus gvildenamos trys pagrindinės temos. Pirma, europinio finansavimo galimybės panaudojant ES struktūrinių fondų lėšas, taip pat ir tokias Europos Komisijos inicijuotas veiklas, kaip *Marie Curie akcijos* (paramos jauniems mokslininkams studentams) ir kitos naujos priemonės, kurios bus įgyvendinamos 2014–2020 metais. Antroji tema – doktorantų europinių tinklų kūrimas. Europos Komisijos iniciatyva parengti dokumentai apie inovatyvią doktorantūrą. Siekiama doktorantūros studijas glaudžiau sieti su verslo ir pramonės interesais, siūloma pradėti vartoti terminą „inovatyvios doktorantūros studijos“. Iš savo patirties žinau, kad, pavyzdžiui, Lietuvoje doktorantas ir studijuoja, ir atlieka mokslinius tyrimus gan siauroje darbo vadovo interesų srityje. Inovatyvioje doktorantūroje teikiami siūlymai, kad doktorantūra turėtų ugdyti daugiau ir įvairesnių doktoranto gebėjimų, pavyzdžiui, verslumą, gebėjimą perteikti informaciją visuomenei ir pan. Taip jis įgytų žinių, leidžiančių jam efektyviau kilti karjeros laiptais.

Trečioji konferencijos tema skirta mokslininko karjeros ypatybėms aptarti. Mokslininko karjera paprastai trunka gan ilgai. Kai Lietuvoje buvo dviejų mokslo laipsnių sistema, antros pakopos laipsnį apgindavęs mokslininkas jau būdavo, kaip paprastai, sulaukęs ne mažiau kaip 40 metų. Tai, ko gero, viena priežasčių, kodėl jaunimas ir dabar nelabai noriai renkasi mokslininko specialybę. Jaunuoliai dabar visko nori greitai, o mokslininko karjera to neužtikrina.

Planuojama, kad konferencijoje dalyvaus apie 200 dalyvių. Pagal išankstinę programą atidaryme dalyvaus švietimo ir mokslo viceministras dr. Rimantas Vaitkus. Konferencija vyks dviem etapais. Mano minėtais klausimais bus skaitomi plenariniai pranešimai, o išsamesnės diskusijos vyks sekcijose, kur darbu vadov-

aus paskirti ekspertai. Visą informaciją galima rasti interneto svetainėje www.investinresearchers2013.eu.

Ar kinta mokslo projektų finansavimo taisyklės Europoje?

V. R. Jos iš tiesų yra šiek tiek kitokios, bet labai palankios Lietuvai. Lietuva, kuri šiuo metu derina savo veiksmų programą 2014–2020 metų laikotarpiui, privalo gana daug lėšų skirti moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai. Už šio prioriteto įgyvendinimą atsakingos Švietimo ir mokslo bei Ūkio ministerijos. Lietuvoje įsteigta komisija, kuri rengia minimo laikotarpio struktūrinės paramos programavimo dokumentus, derina juos su Europos Komisija. Aš esu tos komisijos narys. Ten labai teigiamai žiūrima į tai, kad finansavimo prioritetas būtų MTEP.

Lietuva priversta skirti daugiau lėšų MTEP. Vadinasi, didėja ir LMA vaidmuo?

V. R. Manau, kad taip. Pavyzdžiui, Akademija jau dabar vykdo keletą reikšmingų ES struktūrinių fondų projektų. Norėčiau išskirti du svarbiausius, kuriuos įgyvendiname valstybės užsakymu. Pirmasis, atitinkantis LMA misiją, – koordinuoti Lietuvoje mokslo populiarinimo veiklas. Projekte sėkmingai dalyvauja dešimt partnerių. Tai geras ženklas ir jis liudija, kad valdžios institucijos pasitiki Mokslo akademija. Antra, šiuo metu struktūrinių fondų lėšomis LMA koordinuoja periodinių mokslo leidinių leidybą. Projekte dalyvauja keturiolika partnerių. LMA taip pat leidžia ir kuruoja vienuolika periodinių mokslo žurnalų.

Šiuo metu LR Vyriausybės nutarimo „Dėl prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos krypčių patvirtinimo“ projektas derinamas su LMA nariais. Ar jau aišku, kokią sumaniąją specializaciją ir prioritetines kryptis pasirinko ar pasirinks Lietuva?

V. R. Ta veikla, kuri buvo siejama su sumaniosios specializacijos prioritetinių krypčių nustatymu, buvo įgyvendinta Europos Komisijos ir LR Švietimo ir mokslo ministerijos iniciatyva. Projektą įgyvendina Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras (MOSTA). Jam buvo pavesta įgyvendinti šį struktūrinių fondų projektą. Konkurso būdu buvo parinkti tarptautiniai ekspertai, procese dalyvavo ir Lietuvos ekspertai. MOSTA aktyviai bendradarbiavo su LMA, konsultavosi, kaip procesas turi vykti. Keletas eksper-

tinių renginių buvo organizuota LMA patalpose. Buvo įvertintas Lietuvos mokslo potencialas, išskirtos perspektyviausios mokslo kryptys, įvertinti inovatyviausi ekonomikos sektoriai ir jų potencialas. Konsultuojantis su ekspertais ir socialiniais partneriais, aktyviai vyko renginiai, supažindinantys su tais procesais. Įvardyti šeši prioritetai buvo pateikti Mokslinių tyrimų, eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų strateginei tarybai, kuriai pirmininkauja Ministras Pirmininkas dr. Algirdas Butkevičius. Taryba tiems prioritetams pritarė. Beje, šiuo metu Vyriausybėje taikoma praktika, kad su mokslu susiję klausimai iš pradžių aptarijami Strateginėje taryboje ir tik po to teikiami Vyriausybei.

Strateginė taryba pavedė Švietimo ir mokslo ministerijai, kad ji kartu su LMA ekspertais dar kartą įvertintų prioritetų atrankos procesą. Tą reikia atlikti kiekvienoje iš tų šešių krypčių, kuriose turi būti išryškintas

konkretus prioritetas. Tarkime, jeigu kalbama apie atsinaujinančią energetiką, būtina įvardyti, kurioje konkrečiai srityje bus dirbama ir kokie tyrimai atliekami.

Problema ta, kad susipažinus su latvių ir estų jau atliktais darbais, kai kurie mūsų prioritetai sutampa. Trijų valstybių švietimo ir mokslo ministrai sudarė darbo grupę, siekdami tarpusavyje suderinti prioritetus. Sumaniosios specializacijos prioritetų kryptys turi būti apgintos Europos Komisijoje ir tik tuomet jos bus patvirtintos. Deja, atrodo, jog Europos Komisijai yra svarbesnis pats proceso skaidrumas, o ne rezultatas.

Ir pabaigai – gruodžio 17 d. planuojamas LMA narių visuotinis susirinkimas, kuriame dalyvaus Kauno miesto savivaldybės meras. Susirinkime bus įteikta Kauno miesto įsteigta 5000 Lt premija Kauno miesto mokslininkui. Pretendentus premijai vertins LMA.

Kalbėjosi dr. Rolandas Maskoliūnas

LMA prezidento ir prezidiumo veikla

LMA prezidentas Valdemaras Razumas **liepos 4 d.** Seimo Pirmininko Vydo Gedvilo kvietimu dalyvavo Lietuvos Respublikos Seimo iškilmingame posėdyje, skirtame Lietuvos Respublikos pirmininkavimo Europos Sąjungos Tarybai pradžiai, ir parodos „Vieningoje Europoje“ atidaryme Parlamento galerijoje; **liepos 5 d.** – Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės kvietimu – Lietuvos pirmininkavimo ES Tarybai pradžios proga atidarymo renginyje.

Liepos 1 d. V. Razumas dalyvavo 9-oje tarptautinėje konferencijoje „Mechatroninės sistemos ir medžiagos“, **liepos 23–24 d.** – Konkurencingumo tarybos renginiuose, **rugpjūčio 7 d.** – tarptautinėje konferencijoje „Maliariniai parazitai ir kitos jiems giminingos hemosporidijos laukinėje gamtoje“, **rugpjūčio 27 d.** – konferencijoje „Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija. Nuo ko pradėsime?“, **rugsėjo 5 d.** – tarptautinėje konferencijoje „Europos aukštasis mokslas pasaulyje“, **rugsėjo 13 d.** – tarptautinės astronomijos olimpiados uždarymo renginyje, **rugsėjo 16 d.** – diskusijoje dėl Sumaniosios specializacijos rengimo, **rugsėjo 25 d.** – tarptautinėje konferencijoje „Vienijanti įvairovė: kalbų

reikšmė mobilumui, darbui ir aktyviam pilietiškumui“, skirtoje Europos kalbų dienai.

Svarbesni posėdžiai, kuriuose dalyvavo LMA prezidentas: **liepos 22 d.** – ŠMM atrankos komisijos Mokslo premijai lietuvių kilmės užsieniečiams mokslininkams bei Lietuvos Respublikos pilietybę turintiems mokslininkams, gyvenantiems užsienyje, gauti; **liepos 30 d.** Susisiektimo ministerijoje buvo tariamasi dėl informacinės ir ryšių technologijos specialistų ir lanksčių mokymosi sąlygų Lietuvoje, **rugsėjo 19 d.** – Lietuvos Respublikos Seime Baltijos Asamblėjos apdovanojimų Nacionalinės žiuri posėdyje, **rugsėjo 20 d.** – ŠMM, kur buvo svarstomas klausimas dėl Lietuvos dalyvavimo Europos neutronų šaltinio statyboje, **rugsėjo 26 d.** – Kultūros ministerijoje Kūrybinių industrijų slėnio koncepcijos vertinimo darbo grupės posėdyje ir kt.

V. Razumas **liepos 3 d.** susitiko su AB Lietuvos telegramų agentūros ELTA generaline direktore Gražina Ramanauskiene-Tiumeneviene, **liepos 1 d.** – su švietimo ir mokslo ministru prof. Dainiumi Pavalkiu. **rugpjūčio 1 d.** – su Vasario 16-osios gimnazijos (Hiutenfeldas, Vokietija) direktore dr. Brone Narkevičiene ir lietuvių kalbos instituto direktore doc. Jolanta Zabarskaite.

Liepos 1 d. LMA prezidiumo nariai susitiko su švietimo ir mokslo ministru prof. Dainiumi Pavalkiu. Ministras pasiūlė LMA kreiptis į mokslininkus bei visuomenę ir padiskutuoti dėl Lietuvos raidos perspektyvų. Nacionalinės diskusijos visuomenei organizavimo klausimai buvo aptariami **liepos 30 d.** LMA prezidiumo posėdyje. ŠMM pasiūlė į LMA ES SF projektą „Nacionalinės mokslo populiarinimo priemonių sistemos sukūrimas ir įgyvendinimas“ įtraukti papildomą veiklą, kuriai bus skirtas finansavimas. Projekto tikslas – parengti koncepciją, kurioje patraukliai būtų išdėstyti Lietuvos visuomenės ateities lūkesčiai. Buvo nutarta išanalizuoti strategiją „Lietuva 2030“ ir jos pagrindu teikti pastabų ir siūlymų LMA organizuojant nacionalinę diskusiją visuomenei.

LMA prezidiumo posėdžio **rugsėjo 10 d.** dieno-

tvarkėje: informacija apie pasirengimą LMA organizuojamai konferencijai Lietuvos pirmininkavimo ES Tarybai laikotarpiu; dėl LR Vyriausybės nutarimo „Dėl prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos kryptių patvirtinimo“ projekto derinimo; informacija apie Ūkio ministerijos sudarytos tarpinstitucinės darbo grupės parengtą Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 m. programos projektą bei jos vertinimo kriterijus ir jų reikšmes.

Rugsėjo 24 d. posėdyje buvo patvirtintos 2013 m. spalio 10 d. LMA narių visuotinio susirinkimo, kurio metu bus inauguruojamas LMA užsienio narys prof. Endriu Bušas (Andrew Bush) (medicina, JK) ir spalio 18 d. Ignalinos rajono savivaldybės dienos LMA darbotvarkės, sprendžiami kiti organizaciniai klausimai.

kronika

>>> Liepos 1–3 d. Vilniaus Gedimino technikos universitete įvyko 9-oji tarptautinė konferencija „Mechatroninės sistemos ir medžiagos 2013“. Konferenciją organizavo VGTU Mechanikos fakultetas, Kauno technologijos universitetas, Lietuvos mokslų akademija, Opolės technologijos universitetas (Lenkija), Balstogės (Białystok) technikos universitetas (Lenkija) ir Tarptautinės mašinų ir mechanizmų teorijos federacijos (IFTOMM) Lietuvos nacionalinis komitetas.

Konferencijos programinius pranešimus skaitė LMA tikrieji nariai Ramutis Bansevicius ir Minvydas Kazys Ragulskis, kurie supažindino su vykdymais mechatronikos ir medžiagų tyrimo mokslo darbais.

>>> Liepos 4–5 d. Aleksandro Stulginskio universitete ir Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centre surengtas 19-asis tarptautinis Baltijos agronomijos forumas.

Rengiamos LMA konferencijos „Investuokime į tyrėjus“ Tarptautinės patariamąsios tarybos posėdyje 2013 m. liepos 4 d. Iš kairės: dr. Andrius Bernotas, MD Hansas Borchgrevinkas (Hans Borchgrevink, Šiaurės šalių mokslinių tyrimų taryba NordForsk), Dr Dženeta Metkalf (Janet Metcalf, „Vitac“, Jungtinė Karalystė)

>>> Rugsėjo 6 d. įvyko LMA ŽŪMMS Agrarinės ekonomikos ir kaimo sociologijos sekcijos ekspertų grupės posėdis, kuriame buvo diskutuojama dėl Lietuvos kaimo raidos kryptių. Remiantis diskusijos rezultatais, buvo suformuluoti siūlymai dėl Lietuvos kaimo SSGG analizės veiksmų formulavimo 2014–2020 metams.

>>> **Rugsėjo 10–19 d.** penkiuose Lietuvos miestuose įvyko dešimtojo Nacionalinio mokslo festivalio „Erdvėlaivis Žemė“ renginiai. Iš ciklo „Lietuvos mokslo premijos laureatai – visuomenėi“ LMA buvo perskaitytos paskaitos: rugsėjo 11 d. dr. Daumantas Matulis skaitė paskaitą „Vaistų nuo vėžio paieška“, prof. Rita Žukauskienė – „Psichologinė gerovė paauglystėje: nuo ko ji priklauso?“, rugsėjo 17 d. prof. Zigmuntas Kiaupa – „Kas yra Lietuvos istorija“, prof. Živilė Lukšienė – „Vaisių ir daržovių kokybės bei saugos tyrimai“, rugsėjo 18 d. prof. Valdas Šablinskas – „Šviesa – efektyvus mus supančių medžiagų tyrimo įrankis“, prof. Romas Baronas – „Kompiuterinis bakterijų judėjimo skystyje modeliavimas“.

Iš kairės: LMA narys Romualdas Grigas su vaikais Rapolu, Benu, Ignu Grigais

>>> **Rugsėjo 24 d.** sutikta LMA nario Romualdo Grigo nauja esė knyga *Lietuvių tautos išlikimo drama*.

>>> **Rugsėjo 19–20 d.** Aleksandro Stulginskio universitete organizuota tarptautinė mokslinė konferencija „Žemės ūkio technologijų inžinerija – 2013“.

>>> **Rugsėjo 27–28 d.** Šiaulių universitete įvyko 6-oji Jono Prano Aleksos tarptautinė mokslinė konferencija „Šiuolaikinio kaimo vizija: darnios regioninės plėtros įgyvendinimas naujose ES narėse“.

.....

renginiai – konferencijos –
akademiniai skaitymai

Baltijos šalių agronomijos forumas – laimėjimai ir iššūkiai

Liepos 4–5 d. Aleksandro Stulginskio universitete ir Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centre įvyko 19-asis Baltijos agronomijos forumas. Tai gilią tradiciją turinti, kas antri metai vis kitoje Baltijos šalyje vykstanti tarptautinė mokslinė konferencija. Forume

Baltijos agronomijos forumo dalyviai.
Nuotr. iš rengėjų archyvo

dalyvavo delegacijos iš Estijos gyvybės mokslų universiteto, Latvijos žemės ūkio universiteto, taip pat LMA nariai, Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnybos ir Lietuvos agronomų sąjungos atstovai, Aleksandro Stulginskio, Vytauto Didžiojo universitetai, Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro mokslininkai.

Pranešimus skaitę Lietuvos, Latvijos ir Estijos mokslininkai supažindino su savo institucijomis, mokslinių tyrimų kryptimis, vykdomais projektais, gautais rezultatais bei mokslinių pasiekimų diegimu gamyboje. Forumo dalyviai lankėsi Žemės ir miškų jungtiniame tyrimų centre, ASU Bandymų stotyje, kur stoties direktorius prof. Rimantas Velička papasakojo apie stoties veiklą bei Agronomijos

fakulteto institutų atliekamus lauko ir laboratorinius eksperimentus.

Konferencijoje buvo perskaityti moksliniai pranešimai aktualiausiomis agronomijos mokslo temomis, aplankyti bandymų laukai ir laboratorijos. Dalyviai buvo supažindinti su Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro bei jo padalinių veikla, pademonstruota mokslininkų kompetencija ir tyrimų bazė. 19-ojo Baltijos agronomijos forumo dalyviai galėjo aplankyti Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro Žemdirbystės instituto kartu su partneriais rengiamą žemės ūkio technologijų parodą „AgroVizija 2013“.

LMA tikrasis narys Zenonas Dabkevičius, Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus pirmininkas

Pasaulio maliarinių parazitų tyrėjų susitikimas Vilniuje

Rugpjūčio 7–11 d. LMA įvyko tarptautinė mokslinė konferencija „Maliariniai parazitai ir kitos jiems giminingos hemosporidijos laukinėje gamtoje“. Šį renginį organizavo Gamtos tyrimų centras ir LMA, finansavo ES Socialinis fondas. Paramą konferencijos dalyviams taip pat suteikė tarptautinis Maliarijos tyrimų koordinacinis tinklas. Konferencijos tikslas – sukviešti patyrusius ir pradedančiuosius šios srities mokslininkus ir suteikti jiems galimybę pristatyti mokslo bendruomenei naujausią informaciją apie atliekamus maliarijos tyrimus laukinėje gamtoje.

Paprastai manoma, kad susirgti maliarija galima tik šiltuose kraštuose. Žmonių maliarijos atveju tai tiesa, tačiau maliarija serga ne tik žmonės, bet ir laukiniai gyvūnai. Paukščių maliarijos transmisija vyksta Lietu-

voje, Vilniaus didžiuosiuose parkuose. Ši paukščių liga žmogui nepavojinga, bet gali sukelti dramatiškų pasekmių laukinių gyvūnų populiacijoms.

Konferencijos dalyvius sveikino LMA prezidentas Valdemaras Razumas. Plenarinius pranešimus skaitė žymiausi šios mokslo srities mokslininkai iš JAV, Japonijos, Australijos, Prancūzijos ir kitų šalių. Lietuvai atstovavo Gamtos tyrimų centro ir Vilniaus universiteto mokslininkai bei studentai. Buvo pateikti naujausi duomenys apie įvairių stuburinių gyvūnų maliarijos sukėlėjų vystymosi dėsningumus, aptartos šių parazitų evoliucinės biologijos, ekologijos, patologijos, molekulinės diagnostikos, genominių tyrimų pasiekimai bei kiti klausimai.

LMA tikrasis narys Gediminas Valkiūnas

Renginys jauniems mokslininkams

Rugpjūčio 27–31 d. Palangoje įvyko LMA Technikos mokslų skyriaus planuota penkioliktoji tarptautinė konferencija-mokykla „Šiuolaikinės medžiagos ir

technologijos“. Mokykla skirta fizikos, chemijos, inžinerinių specialybių doktorantams ir jauniems mokslininkams iš įvairių Europos šalių. Konferenci-

joje buvo skaitomos paskaitos apie organinius saulės elementus, organines medžiagas šviestukams, superlaidininkus, nanostruktūrines medžiagas, įvairioms reikmėms taikomas nanotechnologijas, šiuolaikinius analizės metodus ir kt. Organizatoriai ir dalyviai nuoširdžiai dėkojo konferencijos rėmėjams, kurių dėka pavyko pakviesti itin kompetentingus pranešėjus. Renginį finansiškai rėmė Lietuvos aukštųjų technologijų įmonės: UAB *Grida*, UAB *Energenas*, UAB *Armgate* bei Europos mastu veikiančios įmonės *Brucker Baltic* ir *Doma Group*.

Konferencijoje pristatytų darbų (paskaitų ir stendinių pranešimų) tezės buvo išleistos atskiru leidiniu. Lektorių medžiaga skaitmenine laikmena pateikta visiems konferencijos dalyviams. Programinio komiteto atrinkti pranešimai rekomenduoti spausdinti mokslo žurnale *Materials Science – Medžiagotyra*.

LMA tikrasis narys Sigitas Tamulevičius, Konferencijos-mokyklos „Šiuolaikinės medžiagos ir technologijos“ programinio ir organizacinio komiteto pirmininkas

Intelektinės negalios genomo tyrimai. Misija įmanoma?

LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus nariai išvažiuojamojo susirinkimo į Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Žmogaus ir medicininės genetikos katedrą metu lankosi Molekulinės genetikos laboratorijoje. Iš dešinės: dr. Laima Ambrozaitytė, LMA tikrasis narys Vaidutis Kučinskas, prof. Rimantas Stukas, LMA tikrasis narys Gediminas Motuza ir LMA narys Vytautas Jonas Sirvydis

LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyrius **rug-sėjo 20 d.** išvažiuojamąjį susirinkimą organizavo kartu su Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Žmogaus ir medicininės genetikos katedros (ŽMGK) darbuotojais. Kartu buvo surengta ir mokslinė praktinė konferencija „Intelektinės negalios genomo tyrimai. Misija įmanoma?“. Konferencija skirta itin aktualiai temai, vienai dažniausių šių dienų neįgalumo problemų – intelektinei negaliai ir šios ligos tyrimų galimybėms aptarti.

VU Žmogaus genomo tyrimų centro vadovas LMA

tikrasis narys Vaidutis Kučinskas skaitė pranešimą „Pagrindiniai genomo tyrimo metodai“, kuriame nuosekliai supažindino su naujausiais žmogaus genomo tyrimų etapais, pasaulyje naudojamomis ir Žmogaus genomo tyrimų centre taikomomis naujos kartos technologijomis. Apžvelgė VU Medicinos fakulteto ŽMGK vykdomus plataus masto genominių tyrimų populiacijų genomikos, intelektinės negalios ir imprintingo ligų genomikos bei kitus projektus.

Gydytoja genetikė Eglė Preikšaitienė pateikė VU Medicinos fakulteto ŽMGK mokslininkų tyrimų

rezultatus iš intelektinės negalios srities, gautus pritaikius molekulinio kariotipavimo tyrimus. Pagrindė, kad šios technologijos suteikia žinių tiek apie genomą, tiek ir apie fenomą. VU Medicinos fakulteto ŽMGK toliau tęsia intelektinės negalios srities tyrimus. Šiuo metu vykdomas Lietuvos Respublikos ir Šveicarijos Konfederacijos bendradarbiavimo programos „Moksliniai tyrimai ir plėtra“ projekto „Unikalūs genomo persitvarkymai esant įgimties nervų sistemos raidos sutrikimams: kilmė, genominiai mechanizmai, funkcinės ir klinikinės pasekmės“ pro-

jektas bendradarbiaujant su prof. dr. Aleksandru Reimundu (Alexandre Reymond) iš Lozanos universiteto Integratyvios genomikos centro Šveicarijoje.

Prof. dr. A. Reimondas skaitė pranešimą „Genomo struktūra, genų raiška ir ligos“. Apžvelgė kartu su bendraautoriais atliktų plataus masto viso genomo skenavimo tyrimų strategijas ir naudotus metodus, pateikė detalius genominius kūno masės indekso ir intelektinės negalios tyrimų rezultatus, tyrimų išvadas.

LMA tikrasis narys Vaidutis Kučinskas

Ornitologijos raida Lietuvoje

Kalba Paukščių ekologijos laboratorijos vadovas LMA tikrasis narys Mečislovas Žalakevičius

Rugsėjo 27 d. LMA įvyko Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus ir Gamtos tyrimų centro konferencija, skirta Gamtos tyrimų centro Paukščių ekologijos laboratorijos 40 metų jubiliejui. Paukščių ekologijos laboratorijos vadovas LMA tikrasis narys Mečislovas Žalakevičius pranešime „Ornitologijos raida pasaulyje ir Lietuvoje“ pristatė ornitologijos mokslo raidą nuo Antikos laikų iki XXI amžiaus. Antrajame pranešime M. Žalakevičius apžvelgė Ornitologijos-Paukščių ekologijos laboratorijos per 40 metų nueitą kelią. Paukščių ekologijos laboratorijos vyresnysis mokslo darbuotojas dr. Saulius Švažas kalbėjo apie laboratorijos vykdytus ir vykdomus mokslinius projektus. Apie ornitologijos raidą Vilniaus universitete papasakojo

doc. Jurgis Stašaitis, daug metų studentams dėstęs ornitologijos kursą.

Lietuvoje ornitologijos ištakos siekia XVII–XVIII a. Galima išskirti keturis ornitologijos kaip mokslo šakos raidos etapus: pirmasis, iki profesoriaus Tado Ivanausko veiklos (iki XIX a. pabaigos); antrasis, profesoriaus Tado Ivanausko veiklos laikotarpis (pasibaigiantis XX a. septintuoju dešimtmečiu); trečiasis, mokslinės Ornitologijos laboratorijos įkūrimo Lietuvos mokslų akademijos Zoologijos ir parazitologijos institute ir jos veiklos laikotarpis (prasidėjęs XX a. aštuntuoju dešimtmečiu); ketvirtasis, tarptautinių mokslinių tyrimų Lietuvoje XXI a. pradžioje.

Johanas Georgas Adamas Forsteris (1754–1794) buvo žymiausias mūsų dienų mokslininkas ornitologas, kviestinis Vilniaus universiteto profesorius. Kita su Lietuvos ornitologija susijusi žymi asmenybė – Ernstas Hartertas. Tikruoju ornitologijos Lietuvoje pradininku reikėtų vadinti profesorių Tada Ivanauską, o ornitologijos suklestėjimas Lietuvoje sietinas su Ornitologijos laboratorijos įkūrimu. Laboratorijoje gimė nauja tematika ir kryptys. Daugiausia pasiekta atliekant paukščių migracijos valdymo ir klimato kaitos biologijos tyrimus, sukurta originali mokslinių tyrimų mokykla. Už darbų ciklą „Paukščių migracijų valdymo mechanizmai“ M. Žalakevičiui paskirta 1996 metų Lietuvos mokslo premija.

LMA tikrasis narys Mečislovas Žalakevičius

Adolfo Jucio akademiniai skaitymai – elementariųjų dalelių fizikos problemoms

Šių metų skaitymai, įvykę **rugsėjo 19 d.**, pagal tradiciją susieti su šiuolaikinės teorinės fizikos pradininko akad. Adolfo Jucio (1904–1974) gimtadieniu, buvo skirti elementariųjų dalelių fizikai. Šiuolaikinė teorinė fizika Lietuvoje prasidėjo nuo atomo teorijos. Tačiau prof. A. Jucys skatino savo mokinius plėsti tyrimus ir į kitas fizikos šakas: molekulių, kietojo kūno, atomo branduolio, elementariųjų dalelių fiziką. A. Jucio mokinys Vladislavas Eimutis Vanagas (1930–1990), sėkmingai plėtojęs atomo branduolio teoriją, nukreipė savo mokinį Egidijų Norvaišą į elementariųjų dalelių fiziką. Svarbus postūmis plėsti tuos ne tik teorinius, bet ir eksperimentinius darbus buvo ryšiai su tarptautiniu elementariųjų dalelių tyrimo centru CERN, veikiančiu Ženevoje. Užmezgant tuos ryšius daug pastangų dėjo LMA prezidentas Zenonas Rokus Rudzikas (1940–2011). Dabar elementariųjų dalelių fizikos darbai Lietuvoje vykdomi įvairiuose Vilniaus universiteto padaliniuose. Bendradarbiavimą su CERN administruoja Lietuvos mokslų akademija.

Prof. E. Norvaišas savo pranešime „Elementariųjų dalelių fizikos atradimai ir problemos“ supažindino su Standartine elementariųjų dalelių teorija. Vienoje dide-

Prof. Egidijus Norvaišas CERN prie Didžiojo hadronų greitintuvo modelio. Nuotr. iš autoriaus archyvo

lių CERN mokslininkų grupių, tiriančių Higgso bozono savybes ir atliekančių kitus sudėtingus eksperimentus, dalyvauja lietuvis dr. Andrius Juodagalvis. Jis savo pranešime „CERN iš arti – bendradarbiavimo patirtis“ papasakojo apie šio tarptautinio mokslo centro veiklą. Dr. A. Juodagalvis priklauso 3800 žmonių tarptautiniam kolektyvui, vadinamam CMS sambūriui. Vien mokslininkų jame apie du tūkstančius iš keturiasdešimties šalių. A. Juodagalvis yra vienos grupės koordinators.

LMA tikrasis narys Romualdas Karazija

žymius mokslininkus prisimenant

Gyvenimas, skirtas Baltijos jūrai

Liepos 16 d. LMA Vrublevskių bibliotekoje įvyko paroda, skirta žymaus mokslininko akademiko Vytauto Gudelio 90-osioms gimimo metinėms. LMA tikra-

sis narys, profesorius, habilituotas mokslų daktaras, geografas, geologas, okeanologas, mokslininkas ir pedagogas, Lietuvos geografų draugijos narys, Up-

Vytautas Gudelis.
ELTA nuotr.

salos universiteto garbės daktaras, ES Jūrų krantų apsaugos asociacijos garbės narys, Tarptautinio fondo *Via Baltica* laureatas, Geologijos ir geografijos instituto mokslinis sekretorius, sektoriaus vadovas, vėliau Geografijos skyriaus vadovas, Geografijos instituto direktorius Vytautas Gudelis 60 savo turiningo gyvenimo me-

tų paskyrė Baltijos jūrai, jos krantų ir gelmių sandaros tyrinėjimui. Parodoje nušviesti svarbiausi V. Gu-

delio gyvenimo ir mokslinės organizacinės veiklos periodai. Akademikas išplėtojo Lietuvos pajūrio krantų bei Baltijos jūros raidos ir paleogeografijos tyrimus, buvo aktyvus mokslo visuomenės veikėjas.

Renginyje kalbėję LMA vyriausiasis mokslinis sekretorius Vytautas Basys, Vilniaus universiteto doc. Eduardas Červinskas, Edukologijos universiteto prof. Algimantas Česnulevičius, LMA narys Algimantas Grigelis ir kiti pažymėjo, kad akademiko V. Gudelio indėlis į Lietuvos geografijos ir kvartero geologijos mokslo kryptį raidą yra ypač reikšmingas. Parodos atidaryme dalyvavo p. Džiuljeta Gudelytė-Raudonienė ir p. Gvidas Raudonius. Renginį vedė LMA Vrublevskių bibliotekos direktorius dr. Sigitas Narbutas. Tą dieną Akademiko artimieji ir kolegos padėjo gėlių ant Vytauto ir Romanos Gudelių kapo Antakalnio kapinėse.

LMA narys Algimantas Grigelis

LMA nariui Romanui Plečkaičiui būtų 80

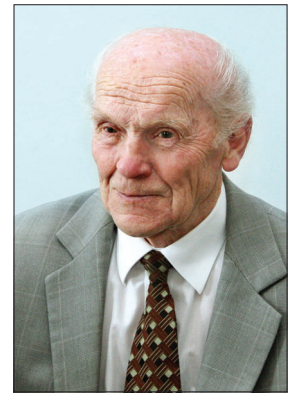
Rugsėjo mėnesį Vilniaus universitete buvo paminėta LMA nario korespondento, filosofo, logiko, filosofijos istorijos tyrinėtojo prof. Romano Plečkaičio 80 metų sukaktis, kurios jis būtų sulaukęs rugpjūčio 11 d. VU bibliotekos Baltojoje salėje atidaryta šiai progai skirta paroda „*Non sibi, sed omnibus*. Profesorius Romanas Plečkaitis (1933–2009)“.

R. Plečkaitis – vienas Lietuvos filosofijos istorijos sisteminių tyrinėjimų pradininkų. Daugiausia nagrinėjo scholastinę, naujųjų amžių ir Šviečiamojo amžiaus Lietuvos ir visuotinės filosofijos istoriją, tyrinėjo logikos, etikos, epistemologijos ir kitas problemas. Išvertė ir išleido I. Kanto *Prolegomenus*, *Grynojo proto kritiką*, F. Bacono *Naująjį organoną*, Karolio Wojtylos studiją *Meilė ir atsakomybė* bei pagrindinį K. Wojtylos filosofinį veikalą *Asmuo ir veiksmai*. Ištyrė filosofijos prieglobstyje buvusių gamtos ir kitų mokslų – fizikos, astronomijos, biologijos, žmogaus anatomijos ir fiziologijos, psichologijos – Lietuvoje raidą. Įrodė Lietuvoje buvus vėlyvąją viduramžių filosofiją, tuo Lietuvos mokslo istoriją paankstindamas daugiau nei pusę šimtmečio. Paskelbė per 300 mokslo darbų, mokslo populiarinimo straipsnių, straipsnių enciklopedijose. Darbai buvo spausdinti anglų, vokiečių, lenkų, rusų,

ukrainiečių kalbomis ir pelnė tarptautinį pripažinimą.

Ekspozicija parengta iš VU bibliotekos fondų ir asmeninio Plečkaičių šeimos archyvo, taip pat filosofinių knygų iš R. Plečkaičio bibliotekos, kuri šeimos sprendimu ir Filosofijos fakulteto iniciatyva atsirado VU bibliotekoje.

VU bibliotekos generalinė direktorė Irena Krivienė atidarydama parodą kalbėjo apie prof. R. Plečkaitį kaip nepaprastai ryškią asmenybę, ištikimą skaitytoją, perskaičiusį ir išnaginėjusį visus bibliotekoje saugomus filosofijos traktatų rankraščius. Filosofijos fakulteto dekanas prof. Arūnas Poviliūnas pabrėžė, jog prof. R. Plečkaitis buvo vienas Filosofijos fakulteto kertinių žmonių, kurie ir kūrė fakulteto veidą. Profesoriaus skaitomi logikos, filosofijos

Romanas Plečkaitis

istorijos kursai formavo tam tikrą profesoriaus etaloną, mąstymo, medžiagos pateikimo grupavimo etaloną.

Prof. Marius Povilas Šaulauskas, pažinojęs R. Plečkaitį iš pradžių kaip studentas, o vėliau ir kolega, apibendrina Profesoriaus asmenybę ir veiklą.

Filosofijos fakulteto mokslo prodekanas LMA tikrasis narys Zenonas Norkus ir ryšių bei projektų prodekanė Vida Jakutienė 2009 m. padėjo Profesoriumi rengti projektą *Lietuvos mokslų paveldo filosofijos šaltinių ir pasaulinės filosofijos klasikų paveldo lituanizacija*, kuris rodo, kiek dar Profesorius planavo darbų. Tarp

planuotų leidinių buvo ir du filosofijos istorijos tomai, ir sutrumpinta jos versija anglų kalba.

Vėliau VU Filosofijos fakultete Profesoriaus buvę doktorantai ir studentai LMA tikrasis narys Evaldas Nekrašas, prof. Alvydas Jokubaitis, prof. Jūratė Rubavičienė, Vilius Dranseika, kolegės ir bendradarbiai dr. Vytautas Rubavičius, prof. Bronius Kuzmickas, dr. Juozas Algimantas Krištopaitis, vertimų redaktorė Ramutė Rybelienė ir kiti dalijosi prisiminimais apie šį iškilų žmogų.

Snieguolė Misiūnienė,

Vilniaus universiteto biblioteka

sveikiname

LMA tikrajam nariui Donatui Surgailiui – 70

Tą mėnesį, kai rugsėjo 29-ąją profesoriumi Donatui Surgailiui sukanka 70 metų, statistikai, tikimybininkai, matematikai įvairiausiose pasaulio šalyse patvirtins, kad jis – tikrasis Matematinės pasaulio bendrijos narys. Norint tuo įsitikinti tereikia atsiversti svarbiausius mokslinius žurnalus: *Annals of Statistics*, *Annals of Probability*, *Annals of Applied Probability*, *Stochastic Processes and their Applications*, *Probability Theory and Related Fields* – ten rasite Donato Surgailio straipsnių.

Donatas Surgailis – plačiau žinomas mokslo autoritetas užsienyje nei Lietuvoje. Tai neeilinio mokslininko pasiekimų mokslo be sienų, be vietinių nacionalinių lokalumų erdvėje požymis.

Mokslininko kūrybingumą ir gyvastį atspindi mokslinis bendradarbiavimas. Dirbti su tokiais žmonėmis kaip Donatas yra privilegija. Donato mokslinė veikla matyti iš publikacijų geriausiuose pasaulio žurnaluose ir knygų, iš doktorantų ir mokinių pasiekimų.

Gimęs Lietuvoje, studijavęs Kaune, sovietiniais metais spausdinęs straipsnius užsienio spaudoje, jis – retas pavyzdys, kaip talentas, asmeninis darbas ir geri mokytojai sukuria mokslininko reiškinių, peržengiantį vietinius ribotumus, atneša neįtikėtinų neįsivaizduojamų rezultatų. Paliudija paprastą tiesą, kad mokslas nėra madingų universitetų vardas, reitingai ar bendra nuomonė. Faktą, kad kuriančio mokslininko veikla –

unikalus nedažnai pasitaikantis reiškinyss, kuriam svetimi šampai ir rutina. Aukšto lygio mokslininkai, geriausi universitetai skatina studentus kurti ir mąstyti. Kūrėjų nedaug, jų reta, bet kur pažvelgtume, matome jų kūrybos rezultatus. Tą suprantame skaitydami Donato darbus, klausydami jo paskaitų ir pranešimų, ma-

tydami jį konferencijose su kitais mokslo autoritetais diskutuojantį apie laiko eilučių teoriją, stiprią priklausomybę, poligoninius laukus, procesus daugiamatės erdvės, besidalijantį mintimis, sklendžiančiomis naujų, nenuspėjamų, nelauktų atradimų link.

Sveikindami Akademiką gražaus jubiliejaus proga, linkime sveikatos, naujų originalių idėjų, mokslinių atradimų ir daug šviesių akimirkų asmeniniame gyvenime.

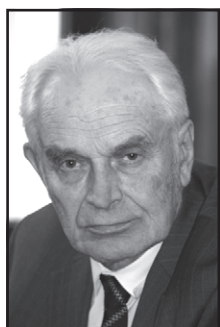
Liudas Giraitis,

Londono Karalienės Marijos universitetas

LMA tikrasis narys
Donatas Surgailis

LMA narys Mindaugas Strukčinskas (1925 06 25–2013 08 13)

Rugpjūčio 13 d., eidamas 89-uosius metus, po ligos mirė vienas žymiausių Lietuvos agronomų, LMA narys emeritas, profesorius, habilituotas daktaras Mindaugas Strukčinskas.

Mindaugas Strukčinskas mokslinį darbą pradėjo studijuodamas Lietuvos mokslų akademijos Žemdirbys-

tės ir dirvožemio instituto aspiranturoje, dirbo Lietuvos valstybinės selekcijos stoties vyriausiuoju laborantu, laboratorijos vedėju. Vėliau mokslinę veiklą tęsė Lietuvos žemdirbystės institute, Lietuvos žemės ūkio akademijoje. Nuo 1960 m. pradėjo dirbti LMA Botanikos instituto vyriausiuoju mokslo darbuotoju, 1961–1993 m. vadovavo Botanikos instituto Fitopatologijos sektoriui, Fitopatogeninių mikroorganizmų laboratorijai (1980–1993).

M. Strukčinskas 1976 m. apgynė habilituoto daktaro disertaciją. Nuo 1978 m. – fitopatologijos ir augalų apsaugos specialybės profesorius. Jo gyvenimas

ir mokslinė veikla buvo glaudžiai susijusi su agrariniais mokslais bei žemės ūkio gamyba. Profesorius yra trijų monografijų, 11 knygų autorius ir bendraautoris, parengė ir išleido per 400 publikacijų.

Prof. M. Strukčinskas 1985 m. išrinktas Lietuvos mokslų akademijos nariu korespondentu. Prof. M. Strukčinskas daug prisidėjo prie LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus kūrimo (1995), jo veiklos plėtotės.

Labai platūs interesai, erudicija leido daug nuveikti ne tik savo pasirinktos mokslo šakos – fitopatologijos, – bet ir mokslotyros srityje. Jis rūpinosi, kad paveldas apie mokslininkus patektų į muziejus, ypač pažymėtini jo nuveikti darbai tvarkant prof. Petro Šalčiaus archyvą. Profesorius rinko duomenis ir rašė apie Žemės ūkio akademijos mokslininkus tremtinius prof. Vincą Vilkaitį, Mečį Žemaitį, prof. Juozą Tonkuną ir kitus.

Tai buvo nepaprasto darbštumo, pareigingumo, stiprios valios ir atsidavimo darbui asmenybė. Netekome nuostabaus Kolegos, erudito, žymaus agronomo. Atmintyje išliks Jo atidus dėmesys bendradarbiams ir didelė tolerancija.

LMA prezidiumas

Leidinio redakcinė taryba: V. Basys, A. Bernotas, V. A. Bumelis, Z. Dabkevičius, F. Ivanauskas, D. Kaunas, R. Maskoliūnas, A. P. Piskarskas, V. Razumas (pirmininkas), A. Vasiliauskas, G. Žintelis

Leidinį rengė: S. Aukštinaitytė, A. Bagdonavičienė, A. Daučiūnienė, R. Daukšienė, G. Griežienė, B. Jaskelevičius, L. Milošienė, J. Olechnovičienė, A. V. Valiulis

Kalbos redaktorė A. Bagdonavičienė, nuotraukos V. Valuckienės, apipavidalino M. Datkūnaitė

© Lietuvos mokslų akademija, Gedimino pr. 3, 01103 Vilnius
<http://lma.lt/>

Spausdino UAB *BMK leidykla*, J. Jasinskio g. 16, 01112 Vilnius

Nemokamas

ISSN 2029-5707

